

TÜRKİYE İLE ÇHC ARASINDA YETKİLENDİRİLMİŞ YÜKÜMLÜ KARŞILIKLI TANIMA ANLAŞMASI'NIN İMZALANMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ

1) Teknik İnceleme Ziyareti:

Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) Gümrük İdaresi Bakan Yardımcısı LI Guo ve heyetinin Türkiye ziyaretleri esnasında, 09 Eylül 2019 tarihinde Bakan Yardımcımız Sayın Gonca YILMAZ BATUR başkanlığındaki gerçekleştirilen görüşmede alınan karar uyarınca; 04 – 08 Kasım 2019 tarihlerinde Çin Halk Cumhuriyeti Guangzhou ve Shenzhen’de Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü (AEO) konusunda çalışma grubu toplantısı gerçekleştirilmiştir.

Türk tarafınca, iki ülkenin mevzuatının büyük ölçüde paralellik arz ettiği, AEO kurallarının birbiri ile ve Dünya Gümrük Örgütüncel belirlenen SAFE standartları ile uyumlu olduğu belirtilmiştir.

Bu doğrultuda AEO Eylem Planının 1. Aşamasının kapanışı yapılarak AEO MRA müzakerelerine geçilmiştir. Ülkemizin Güney Kore ile imzalamış olduğu; Karşılıklı Tanıma Düzenlemesi ile büyük ölçüde benzerlik arz eden metin üzerinde teknik olarak müzakereler tamamlanmıştır. Müzakere sonunda, Türk tarafınca, müzakeresi tamamlanan metnin iç değerlendirmeye tabii tutulacağı ve MRA imzalamanın her iki ülkenin ortak çıkarlarını yansıtmaya gerektiği belirtilerek Çin’in Türkiye ile MRA imzalamak istemesinin nedenleri sorulmuştur.

Bunun üzerine Çin tarafınca detaylı bir açıklama yapılmıştır; Türkiye ile MRA imzalanmasının istenmesinin iki önemli nedeni olduğu ilkinin Türkiye’nin “Bir Kuşak Bir Yol Projesi’nde yer alan önemli bir ülke olduğu, ikincisinin ise Türkiye’nin önemli bir ticaret partneri olduğu vurgulanarak 2019 yılında Türkiye’nin Çin’e ihracatının arttığı (%30) ve Çin’in Türkiye’ye ihracatının ise bir miktar düştüğü (%25) bu durumun Türkiye lehine bir tablo oluşturduğu belirtilmiştir. AEO MRA’de ana amacın firmaların bir takım kolaylıklardan yararlanmasının sağlanması olduğu, Çin’de iki ülke arasındaki MRA’ye konu yaklaşık 3000 firma olduğu, Türkiye’de ise bu rakamın yaklaşık 450 olduğu, ancak bu 3000 firmadan sadece 730 tanesinin Türkiye’ye ile ihracat/ithalat ilişkisi içinde olduğu, AB’de kayıtlı çok daha fazla AEO firması bulunduğu, AB’nin de Çin ile AEO MRA’i bulunduğu ve sorunsuz bir şekilde işlediği, Çin’de toplamda 1.4 milyon firma olduğu ancak AEO sahibi firma oranının yalnızca %0.2 olduğu, dolayısıyla Çin’de bu statüyü almanın oldukça zor olduğu, son olarak Çin’in Dünya Gümrük Örgütü SAFE standartlarına %100 uyum sağladığı belirtilmiştir. Firmaların bu statüyü kazandıktan sonra da sıkı bir şekilde izlenip denetlendiği, eğer şartlara uyum sağlamazlarsa statünün derhal askıya alındığı ya da iptal edildiği belirtilmiştir.

Türkiye ile bir an önce MRA imzalamayı arzu ettikleri, imza töreninin ise diğer ülkelerle yapılan imza törenlerinde olduğu gibi Cumhurbaşkanı gözetiminde ilgili Bakan/Bakan Yardımcıların imzasıyla gerçekleştirilebileceği ifade edilmiştir.

Program kapsamında, Çin Gümrük İdaresi'nin Shenzhen Bölge Müdürlüğü bünyesinde bulunan Longgang Gümrüğüne bağlı AEO Eğitim Merkezi'ne ziyarette bulunulmuştur. Bu merkez özel sektör eliyle yönetilmekte ve devletin belirlediği kurallar çerçevesinde firmalara AEO statüsü vermeyi planlamaktadır. Henüz faaliyete geçmemiş olan eğitim merkezinin ilk ziyaretçisinin heyetimiz olduğu da Çin tarafınca bildirilmiştir. Firmalar AEO statüsü almak için bu eğitim merkezinden ücretsiz olarak eğitim alabilecek, internet üzerinde kontrol edilebilen belli kriterleri sağlayan her firma burada eğitim almak için başvuru yapabilecektir. Eğitimlerin yarım gün teorik ve yarım gün pratik olmak üzere bir gün sürmesinin planlandığı belirtilmiştir. Merkezde, AEO statüsü ile ilgili dört temel koşulun (emniyet ve güvenilirlik koşulu, güvenlik koşulu, mali yeterlilik koşulu, kayıtların izlenebilirliği koşulu) nasıl sağlanması gerektiği; örneğin kameraların pozisyonları, karantina eşyasının muhafaza koşulları, nem ve sıcaklık değerleri, kartlı giriş sistemi, 7 nokta kontrolü, arşiv sistematığı, ticari kayıtların tutulması ve yedeklenmesi gibi pek çok AEO kriteri uygulamalı olarak gösterileceği belirtilmiştir.

Ayrıca, program kapsamında Çin'in önemli özel sektör kuruluşlarından olan SARTOMER Arkeme Group Kimyasal Ltd. firmasına ziyaret gerçekleştirilmiştir. Aynı zamanda söz konusu firmanın Çin Gümrük İdaresi yetkileri tarafından AEO statüsü kapsamında üç yıllık yeniden değerlendirme dönemi vesilesiyle yerinde incelenmesine tanıklık edilmiştir.

Firma, tüm Asya bölgesine özel UV iyileştirilebilir mürekkepler, kaplamalar ve yapıştırıcılar pazarında hizmet veren ilk üretim üssü olarak 83.000 m² alanda faaliyet göstermektedir. Firma tesisinin Uluslararası AEO kriterlerine uygun biçimde fiziksel güvenlik önlemleriyle donatıldığı, yükleme alanlarının aydınlatıldığı ve 24 saat kameralarla izlendiği hem çalışanlar hem ziyaretçiler için gerekli yönlendirme enstrümanlarının kullanıldığı ve depolama alanlarının depolama şartlarının ve istif sınıflandırmalarının yeterli koşullarda olduğu gözlemlenmiştir.

Ziyaretin ilk bölümünde, Çin Gümrük İdaresi yetkilerince fiziki güvenlik kontrol ve denetimi gerçekleştirilmiş, ikinci bölümünde ise firma kayıtların güvenliği ve izlenebilirliği koşulu ile cari kontrol ve sonradan kontrol sistematığı açısından denetlenmiş, firmaya geliştirilmesi gereken özellikler hakkında bilgi verilmiştir.

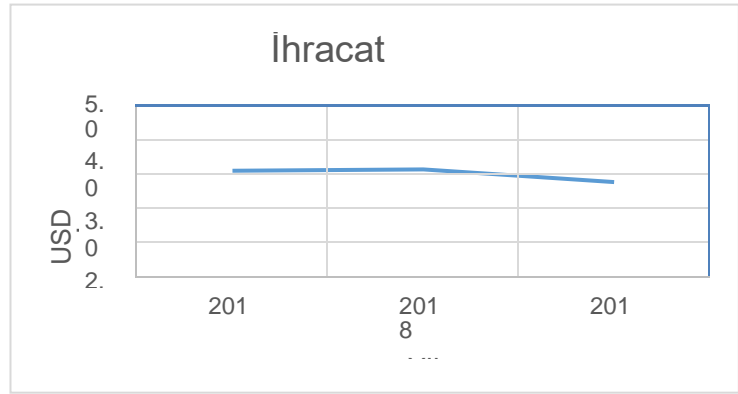
Yerinde inceleme sonucunda Çin Gümrük idaresince 4 temel problem tespit edilmiştir. Buna göre; firmanın iç kontrol standartlarının yenilenmesi, personelin adli sicil kayıtlarının, tesis içindeki hareketlerinin ve belirli alanlara erişiminin kontrolündeki eksikliklerin giderilmesi, özellikle yükleme alanındaki kameraların konumunun ve aydınlatmanın iyileştirilmesi, yükleme alanını gören kameraların aracı daha yakından izlemesi gerektiği ve son olarak halihazırda hizmet alımı yoluyla tedarikçi ve taşeronlarca yapılan bazı hizmetlerin firma bünyesinde gerçekleştirilmesi gerektiği firmaya bildirilmiştir.

Söz konusu yerinde inceleme süreci sonucunda firmanın Çin Gümrük İdaresi temsilcilerince 100 puan üzerinden puanlamaya tabii tutulduğu eğer firma puanlamada 95 puanın altına düşerse, AEO statüsünü kaybetmemesi için teminen yerinde inceleme sonucunda tespit edilen eksikliklerin giderilmesini için firmaya 3 ay süre verildiği görülmüştür.

2) Teknik Analizler:

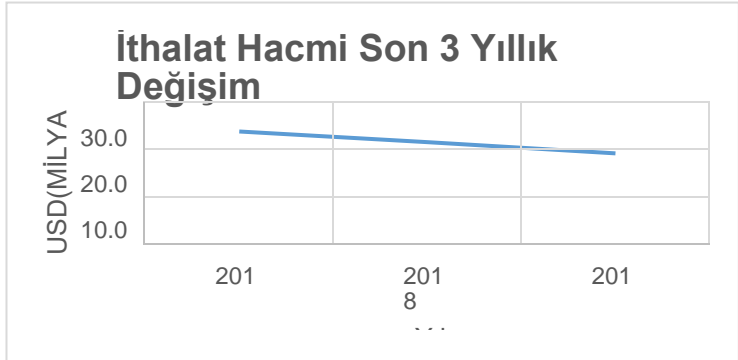
Türkiye ve Çin Halk Cumhuriyeti arasında gerçekleştirilen Karşılıklı Tanıma Anlaşması müzakerelerine ilişkin, iki ülke arasındaki son üç yıllık ihracat ve ithalat hacimleri analiz edilmiştir. Ülkemizden Çin Halk Cumhuriyeti'ne gerçekleşen toplam ihracatın yıllara göre değişimi aşağıdaki tablo ve grafikte gösterildiği gibi yaklaşık olarak 2.7 – 3,0 milyar dolar bandında gerçekleşmektedir.

Yıl	İhracat Hacmi (Milyon USD)
2017	3.037
2018	3.078
2019	2.726
2020 (İlk 5 ay)	978

Ülkemiz firmalarının Çin Halk Cumhuriyetinden gerçekleştirdiği toplam ithalat hacminin yıllara göre değişimine bakıldığında ise son üç yıl içinde toplam ithalatta bir düşüş yaşandığı görülmektedir. Çin'den ithalat 2017 yılında 23,7 milyar dolar iken 2019 yılında, %27 oranında düşerek 19,1 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

İthalat Hacmi	İthalat Hacmi (milyon USD)
2017	23.753
2018	21.506
2019	19.127
2020 (İlk 5 ay)	8.440

AEO firmalarının Çin'den gerçekleştirdiği ithalata baktığımızda,

Yıl	İthalat Hacmi (Milyon USD)
2017	4.993
2018	4.962
2019	4.637
2020 (İlk 5 ay)	1.833

AEO firmalarının Türkiye'nin toplam ithalatındaki oranı:

Yıl	Toplam ithalatındaki oranı
2017	%21.02
2018	%23.07
2019	%24.24
2020 (İlk 5 ay)	%21.72

AEO firmalarının Çin'e gerçekleştirdiği ihracata baktığımızda,

Yıl	İhracat Hacmi (Milyon USD)
2017	724
2018	907
2019	633
2020 (İlk 5 ay)	192

AEO firmalarının Türkiye'nin toplam ihracatındaki oranı:

Yıl	Toplam ihracatındaki oranı
2017	% 23.85
2018	% 29.49
2019	% 23.23
2020 (İlk 5 ay)	%19.72

Ticaret Araştırmaları Genel Müdürlüğü'nden alınan verilere göre; Çin'in Türkiye'ye yatırım malı ve ara malı ihracatı toplamı 2018 yılında 17 milyar 952 milyon USD olarak gerçekleşmiş olup söz konusu tutar 2018 yılında Çin'den gerçekleştirilen toplam ithalat rakamının (20,7 milyar USD) %86,7'sine tekabül etmektedir.

AEO firmalarının Çin'e yaptıkları ihracat kıymete göre sıralandığında, boratlar; peroksiboratlar (perboratlar), Tabii boratlar ve bunların konsantreleri, Bakır cevherleri ve konsantreleri, Bor oksitleri, borik asitler, Debagatte kullanılan sentetik organik ve anorganik maddeler ve müstahzarlar, Sıvılar için pompalar (ölçü tertibatı olsun olmasın) ve sıvı elevatörleri, Merkezi ısıtma kazanları, buzdolapları, dondurucular ve diğer soğutucu ve dondurucu cihazlar ve ısı pompaları ve vulkanize edilmiş kauçuktan boru ve hortumlar ilk 10 sırada yer almaktadır.

3) ÇHC AEO ve Karşılıklı Tanıma Uygulamaları:

ÇHC 1 Nisan 2008'den beri AEO uygulamasını yürütmekte olup ilk Karşılıklı Tanıma Anlaşması 2012 yılında imzalanmıştır. Halihazırda, 30 binin üzerinde AEO firması mevcut olmakla birlikte Çin'de iki ülke arasındaki MRA'ye konu olabilecek yaklaşık 3000 bulunmaktadır.

Çin'in Avrupa Birliği Üyesi 28 ülke ve ayrıca içlerinde Belarus, İsrail, Avustralya, Yeni Zelanda, İsviçre, Güney Kore, Japonya, Singapur gibi ülkelerin yer aldığı 12 ülke ile olmak üzere toplamda 40 ülke ile AEO Karşılıklı Tanıma Anlaşması imzalamıştır.

Öte yandan, analizlerin ÇHC AEO firmaları bakımından da yapılabilmesi amacıyla ÇHC Gümrük İdaresi'nden Çin'deki mevcut AEO firmalarının listesi istenmiş olmakla birlikte, karşılıklı tanıma anlaşması imzalanmadan listenin paylaşılacağı bilgisi verilmiştir. Dolayısıyla, AEO Karşılıklı Tanıma Anlaşması imzalanırsa Türkiye'de hangi sektörlerin etkileneceği çalışması sağlıklı olarak yapılamamaktadır.

Diğer taraftan, Risk Yönetimi ve Kontrol Genel Müdürlüğüne 17.06.2020 tarihli ve 00055045550 sayılı yazı ile iletilen değerlendirmede takip eden görüşlere yer verilmiştir: Mevcut durumda risk analizleri sisteminde tanımlı profillerimizin büyük çoğunluğunun anti damping ve ilave gümrük vergisi kaynaklı profiller olduğu ve anılan profillerin de yine büyük bir kısmının Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) ile alakalı olduğu görülmüştür. Bu bağlamda, ÇHC ile kurulacak muhtemel bir KTA'nın mevcut risk analizleri sisteminde geniş çaplı bir revizyon gerektireceği düşünülmektedir. ÇHC ile olan dış ticaret hacmimizin büyüklüğü de göz önünde bulundurulduğunda, ÇHC ile kurulacak muhtemel bir KTA'nın anılan ülkeden yapılan ithalatlarda gümrük kontrollerinin azaltılması yönünde bir etkisi olabileceği değerlendirilmektedir.